

военная и гуманитарная. В статье определяется, что сегодня крайне важным вопросом является наполнение конкретным содержанием отношением стратегического партнерства Украины и Польши через реализацию принципа общего программирования и проектирования. Необходимы также конкретные прагматичные действия со стороны Украины в этом направлении.

Ключевые слова: Украина, Польша, стратегическое партнерство, двусторонние отношения, сферы сотрудничества.

* * *

УДК 94(477)«20»:316.74:37

Січкаренко Г. Г.,
доктор історичних наук, доцент, професор
кафедри англійської філології і філософії мови,
Київський національний лінгвістичний університет
(Україна, Київ), ggs_@ukr.net

РЕФОРМА ВИЩОЇ ОСВІТИ 1987 Р.: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Аналізуються програмні засади перебудови вищої освіти в Україні (1987 р.) крізь призму освітньої реформи сьогодні. На базі розгляду архівних документів, законодавчої бази, матеріалів преси висвітлюються кризові процеси у вищій школі в середині 1980-х рр., а також ключові напрями її модернізації з боку державних органів і ставлення до цих процесів освітян. З'ясується актуальність використання історичного досвіду реформування вищої освіти напередодні отримання незалежності України для кращого розуміння сучасних освітніх процесів.

Ключові слова: вища школа, вища освіта, вищі навчальні заклади, перебудова вищої освіти, реформування вищої освіти.

Україна протягом останніх тридцяти років переживає перманентне реформування системи вищої освіти. У 2014 р. був прийнятий новий Закон «Про вищу освіту». Між тим, її стан академічна спільнота і населення України вважає незадовільним. За результатами національного опитування центру «Демократичні ініціативи», у 2014 р. 74% населення відзначило важливість задачі покращення якості вищої освіти [1, с. 5]. Для кращого розуміння її проблем необхідним є розгляд відправної точки сучасної освітньої нормативно-правової бази та практики її впровадження у вищих навчальних закладах. Це, перш за все, політика «перебудови» у СРСР і прийняття постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Основні напрями перебудови вищої і середньої спеціальної освіти в країні» (13.03.1987 р.).

Метою статті є з'ясування програмних засад перебудови вищої освіти в Україні (1987 р.) крізь призму реформування вищої освіти сьогодні. Завданнями виступають: висвітлення головних кризових процесів у вищій освіті в середині 1980-х рр., ключових напрямів її модернізації з боку державних органів, а також з'ясування їх актуальності для сьогодення.

У сучасній історіографії означена проблематика висвітлена недостатньо. Окремі аспекти проаналізовані у працях В. М. Курила, М. В. Полякова, В. С. Савчука, В. П. Шепотька [2], де, на тлі розгляду значного історичного періоду розвитку освіти, приділяється увага і процесам у вищій школі другої половини 1980-х рр. Дослідження Ю. М. Алексєєва, Ю. В. Рарога, Г. С. Черевичного, присвячені історії вищої школи у другій половині 1980-х рр., були виконані у дев'яності роки минулого століття [3].

Необхідність перебудови інституту вищої освіти, була викликана загостренням системної кризи в СРСР і потребами модернізації базових соціальних інститутів. Реальні зміни у вищій школі означилися з початком політики «перебудови» в СРСР і виходом Постанови

ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Основні напрями перебудови вищої і середньої спеціальної освіти в країні» [4]. Найближчими днями була оприлюднена низка додаткових постанов центральних і республіканських органів щодо конкретизації головних напрямів перебудови освіти. На виконання постанов на всіх рівнях, у тому числі ВНЗ, розроблялися Комплексні плани до 2000 р. Все це дало хід освітній реформі.

Виходу «Основних напрямків...» передувало дев'ятимісячне обговорення проекту постанови в колективах ВНЗ, ЗМІ. Критичні виступи освітян в українській пресі торкалися передусім формалізму, відірваності від життя суспільствознавчих дисциплін, виховної роботи, формування нового типу мислення. Статті А. Безталонної [5], Ю. Іващенко [6], І. Кобилянського [7], В. Нижник [8] пропагували позитивний досвід розширення студентського самоврядування в Черкаському університеті, Дніпропетровському інституті інженерів залізничного транспорту, Київському технологічному інституті харчової промисловості, Хмельницькому технологічному інституті побутових послуг. Йшлося, зокрема, про вивчення думок і пропозицій студентів, залучення їх до розподілу стипендій, організації роботи деканатів, поліпшення побуту, відпочинку в гуртожитках і т. ін. Виступи громадськості створювали певну атмосферу, яка сприяла більш ґрунтовному аналізу стану справ. Ряд висловлених пропозицій, зауважень сприяли усвідомленню глибини проблем і були враховані при проведенні реформи [4, с. 1].

У постанові «Основні напрями перебудови вищої і середньої спеціальної освіти в країні» виділялися такі основні напрями: інтеграція освіти, виробництва і науки; підняття якості підготовки; всебічний розвиток вузівської науки як найважливішого резерву науково-технічного прогресу; поліпшення якісного складу науково-педагогічних кадрів; технічне переоснащення та вдосконалення управління вищою освітою і т. ін. Відмітимо, що згадані напрями не втратили свою актуальність і досі. У документі були відображені всі аспекти вищої освіти, світові тенденції розвитку, що сприяло залученню європейського досвіду, зокрема, позабюджетного фінансування, госпдоговірних відносинам з виробництвом, модульно-рейтингової системи. Вводились атестація ВНЗ, викладачів, студентів, поступово поширювались процеси демократизації та гласності, зокрема, виборність ректорів, студентське самоврядування тощо.

У зазначеній постанові була надана критична оцінка наростаючих проблем і негативних явищ у вищій школі. Зокрема констатовалося, що вища освіта перебувала в стані кризи. Дроблення спеціальностей, їх значне збільшення, відомчі та місцеві інтереси привели до розпорошення підготовки кадрів, негативно позначилися на їх професійному рівні. У результаті, зокрема, випускники інженерно-технічних, сільськогосподарських, економічних ВНЗ у значній мірі були не готові до створення і використання техніки і технологій нових поколінь. Через недостатніх асигнувань серйозно застаріла матеріальна база ВНЗ, участь міністерств-споживачів кадрів у її зміцненні була незначною, слабо використовувалася база підприємств, академій і галузевих НДІ.

Кожен другий фахівець з вищою освітою в промисловості працював на посадах, які не потребували отриманої спеціальності і кваліфікації. Оплата праці

фахівців з вищою освітою мала тенденцію до зменшення, що нерідко змушувало інженерів працювати на посадах робочих [9, с. 163]. Спотворення професійної структури, невідповідність ринку праці, недостатня зарплата фахівців приводили до зниження освітньої та трудової мотивації студентів.

У Україні зазначені проблеми доповнювалися національними. Насамперед, це відносилось до витіснення української мови та культури з ВНЗ, незбалансованості підготовки спеціалістів за напрямками, територіальному розміщенні вищих закладів освіти тощо. Так, найбільша кількість ВНЗ відносилась до педагогічного та інженерно-технологічного напрямів, найвища концентрація їх спостерігалася в промислових центрах – Києві, Харківській, Одеській, Львівській, Дніпропетровській, Донецькій областях, де навчалось 63,1% всіх студентів [10, арк. 78].

Особливо не задовольняла надмірна централізація та уніфікація управління ВНЗ. Так, для відкриття актуальної лабораторії з управління маркетингом в Київському технологічному інституті легкої промисловості (1987 р.) необхідно було поетапно узгодження питання з Держкомітетом з науки і техніки, Мінвузом СРСР і УРСР [11, арк. 83]. Це позбавляло ВНЗ динамізму, гнучкості, стримувало ініціативу республіканських органів управління, привчало до пасивності та безвідповідальності. Чиновники й адміністрація ВНЗ виступали виконавцями постанов центральних органів, не маючи навичок і можливостей для самостійного розв'язання проблем [11, арк. 119]. Нові методи роботи у всіх ланках просувався вкрай повільно. Реформа відразу стала давати збої.

Головною рушійною силою перебудови вищої школи визначалась інтеграція освіти, виробництва і науки, яка містила цільову підготовку фахівців з частковим відшкодуванням витрат галузями економіки, створення навчально-науково-виробничих комплексів, включаючи філії кафедр, науково-дослідні лабораторії, експериментальні ділянки. Організовувалися галузеві навчальні центри у складі провідних об'єднань, виробництв, наукових і конструкторських установ, підприємств АПК.

Для реалізації цього напрямку ЦК КПРС і РМ СРСР прийняли постанову №326 від 13.03.1987 р. «Про підвищення ролі науки у вищих навчальних закладах для прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення підготовки фахівців». ЦК КПУ і РМ УРСР 29.04.1987 р. затвердили постанову №150 «Про організацію виконання в Українській РСР постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 13.03.1987 р. №326 «Про підвищення ролі науки у вищих навчальних закладах для прискорення науково-технічного прогресу, поліпшення підготовки фахівців» [12]. У постановах ставилося завдання істотного підвищення рівня актуальності й економічної віддачі наукових досліджень, випереджаючого розвитку фундаментальних досліджень, концентрації сил на комплексному розв'язанні науково-технічних проблем, посиленні їх матеріально-технічного та кадрового забезпечення, зв'язків ВНЗ з академічними та галузевими науковими установами. Вимагалось підвищити відповідальність ректорів, деканів, керівників і колективів кафедр, наукових підрозділів за якість досліджень, впровадження їх результатів, оперативне використання в навчальному процесі.

У постановах №326 та №150 називалися конкретні заходи щодо їх виконання. ВНЗ отримували завдання на 1988–90 рр. і до 2000 р. щодо реалізації Продовольчої, Енергетичної та інших державних програм, Комплексної програми НТП країн-членів РЕВ. Мінвуз УРСР мав зосередитися на розв'язанні проблем нанесення зносостійких і антикорозійних покриттів, створення нових керамічних матеріалів і виробів з них, перспективних матеріалів на основі чорних і кольорових металів, підвищенні в 2–4 рази продуктивності праці програмістів. Створювалися студентські проектно-конструкторські й технологічні бюро, науково-виробничі загони, тимчасові творчі колективи в Харківському університеті, Київському технологічному легкої промисловості, одеських політехнічному і технологічному холодильної промисловості інститутах [12].

У державних планах і бюджеті УРСР планувалося щорічне розширення теоретичних і пошукових досліджень у ВНЗ, які до кінця XII п'ятиріччя мали збільшитись у 2–3 рази. У ВНЗ створювали фонди науково-технічного та соціального розвитку, міжвузівські програми за напрямками: фізичні властивості нових напівпровідникових матеріалів та виробництво приладів і систем; фізико-хімічні й емісійні властивості тонких плівок і поверхні твердого тіла; збагачення та раціональне використання рослинних ресурсів (Київський університет); технології створення нових матеріалів для оптикоелектроніки і волоконної оптики (Львівський університет); радіаційне матеріалознавство (Харківський університет); термоелектричне приладобудування (Чернівецький університет) і т. ін. Повинна зростати участь ВНЗ у роботі міжгалузевих науково-технічних комплексів: «Порошкова металургія», «Надійність машин», «Інститут електрозварювання імені Е. А. Патона», «Металлургмаш», «Каталізатор», «Робот», «Технологічні лазери» і багато іншого [12].

Розширювалась інтеграція з виробництвом. Мінвузу УРСР у 1987–90 рр. належало забезпечити розв'язання завдань з розробки базового комп'ютерного програмного забезпечення (Донецький політехнічний інститут), апаратури та способів неруйнівного контролю зварних з'єднань (КП), методів і засобів технічної діагностики радіоелектронної апаратури (ХП), автоматичної системи контролю й управління якістю мінеральної сировини (Криворізький гірничорудний) тощо. Зміцнювалася дослідницька база ВНЗ для випуску малих серій нових виробів, організації малотоннажних і наукомістких виробництв. У додатку до постанови №150 визначалися відповідні об'єкти 21 ВНЗ УРСР [12].

У союзній постанові №326 була теза, якої не було в республіканській – про створення у наукових колективах обстановки високої вимогливості, державного ставлення до розв'язання завдань прискорення НТП, високих кінцевих результатів, скорочення термінів їх реалізації. Нагальним визначалося підвищення ролі вчених рад, факультетів і кафедр, вузівської громадськості у визначенні напрямів наукових робіт, розподілі ресурсів, не допущенні марнотратства, озокамлювання, завищення ефекту від отриманих результатів, безпідставного преміювання. Отже, постанови були комплексними, завдання конкретними, механізми визначені і матеріальне забезпечення передбачено. Надалі в Україні не з'являлося подібних документів. Сьогодні питання наукових

досліджень (попри риторики, створення дослідницьких університетів), не знаходять підтримки держави, бізнесу, суспільства, науковців. Без цього наростити якість вищої освіти стає неможливим.

Однак, реалізація реформи 1987 р. майже відразу почала давати збої. Лібералізація суспільного життя, введення ринкових механізмів, поглиблення економічної кризи призвели до того, що її завдання переставали відповідати економічній доцільності, інтересам галузей, а механізм виконання директив «згори» переставав діяти. Почався відтік висококваліфікованих фахівців з ВНЗ. Поглиблення кризи СРСР унеможливило послідовну реалізацію програми реформ і перетворювало її скоріше в декларацію про наміри.

З початку процесів перебудови вищої освіти в українській пресі з'являлись критичні статті вчених провідних ВНЗ. Можна виділити публікації за 1987 р. М. Болотських, де зверталась увага на необхідність поліпшення викладацького складу в Харківському інженерно-будівельному інституті [13], О. Коноваленка про проблеми виборів ректора Одеського політехнічного інституту [14], О. Кравченка про байдужість підприємств і місцевих органів влади до проблем Севастопольського приладобудівного інституту [15].

Критичні виступи освітян вимагали корекції реформ. На Всесоюзному з'їзду працівників народної освіти (грудень 1988 р.) зазначалось, що перебудову гальмували надмірна централізація, недостатній розвиток ініціативи республіканських органів освіти, консерватизм, відсталість частини педагогів, спроби вирішити нові проблеми застарілими методами. У резолюції з'їзду зазначалось, що докорінного перелому в розвитку освіти не відбулось [16]. Ректори прагнули зберегти матеріальне забезпечення за рахунок бюджету та державне замовлення на фахівців, при цьому отримати більшу автономію, незалежність від органів влади. Така позиція вимагала пошуку компромісу.

Перебудову гальмували надмірна централізація, спроби розв'язати нові проблеми старими методами, недостатні ініціативи республіканських органів і залучення педагогів до реформ. Зіткнувшись з розгортанням національно-демократичного руху, втрачаючи дієвість централізованої системи управління, не маючи достатніх ресурсів, радянська держава переходила до перерозподілу відповідальності за стан вищої освіти з центру в республіки, а звідти на регіони та ВНЗ. Після прийняття Декларації про державний суверенітет України нормативні документи Держкомосвіти стали носити рекомендаційний характер. У республіці відбувалося певне поєднання адміністративних методів управління з урахуванням ініціатив педагогів, керівників ВНЗ, студентів, а також перманентне коригування освітніх реформ до вимог національно-демократичного процесу.

Отже, к середині 1980-х рр. негативні процеси у вищій освіті стали об'єктом критики як державними органами управління, так і освітян, яких не задовольняли якість і структура професійної підготовки, відставання університетської науки від завдань НТП, виробництва і т. ін. Після виходу низки постанов ЦК КПРС і РМ СРСР в березні 1987 р. почалося реформування вищої освіти. Останнє відбувалося в межах загального процесу перебудови і пояснювалося як насущними проблемами галузі, так і новими вимогами до вищої школи з боку держави, економіки та суспільства.

«Основні напрями перебудови вищої і середньої освіти в країні» носили комплексний, перспективний характер, надавали можливість республіканським відомствам проявляти власну ініціативу, сприяли руйнуванню командного стилю керівництва. Вони враховували досвід роботи ВНЗ, процеси гласності та демократизації суспільства, сприяли розвитку студентського самоврядування та більш широкому залученню до перебудови освітян. Однак, основними суб'єктами реформування залишалися виконавчі органи – міністерства, відомства, які використовували звичні бюрократичні форми і методи роботи. Зусиль по мобілізації та мотивації, науковців, освітньої громадськості до реформаторської діяльності було недостатньо. Програма була прийнята з запізненням, мала обмежений успіх і незавершений характер. Проте багато ідей перебудови – демократизація, автономія, ліцензування, нові типи ВНЗ, науково-виробничі комплекси, ступінчаста підготовка, приватні навчальні заклади і т. ін., отримали розвиток в наступний період [див.: 17, с. 8–26].

Основні надії щодо перебудови вищої школи українська академічна громадськість пов'язувала з децентралізацією, демократизацією, автономією ВНЗ та академічними свободами. Тут були досягнуті певні успіхи, але це не розв'язало основні завдання реформ – підвищення якості підготовки фахівців.

Отже, зробимо деякі узагальнення. 1. Криза вищої освіти, визнання якого знайшло вираження в постанові 1987 р., так і не була подолана за роки незалежності України. 2. Актуальним уроком програми перебудови вищої освіти 1987 р. можна вважати те, що вона визнавалась ключовою умовою та засобом здійснення державних завдань щодо модернізації країни, на противагу спроб реформування вищої освіти в пострадянській період. 3. Основні напрямки перебудови та завдання вищої освіти залишаються актуальними для її розвитку сьогодні. За результатами національного опитування студентів і ректорів у 2015 р. основними завданнями реформування вищої освіти знов були визнані: приведення вищої освіти у відповідність до вимог ринку праці, покращення фінансово-матеріальної бази ВНЗ, розширення їх автономії, створення умов для нової якості науково-дослідницької роботи [див.: 1, с. 19–23]. 4. Досвід реформи 1987 р. засвідчив, що демократизація, автономія ВНЗ і якість підготовки спеціалістів прямо між собою не пов'язані і мають більш складний механізм взаємодії, що має стати темою подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Сидорчук О. Реформа вищої школи: думки студентів і ректорів. Інформаційно-аналітичний випуск. Серпень, 2015. – 24 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dif.org.ua/modules/pages/files/1441035903_3659.pdf
2. Поляков М. В., Савчук В. С. Класичний університет: еволюція, сучасний стан, перспективи. – К.: Генеза, 2004. – 416 с.; Курило В. М., Шепотько В. П. Освіта України і науково-технічний та соціальний прогрес: історія, досвід, уроки. – К.: Деміург, 2006. – 432 с.
3. Алексеев Ю. М. Україна: освіта і держава (1987–1997 рр.). – К.: Експрес-об'ява, 1998. – 110 с.; Рапог Ю. В. Державна політика у галузі вузівської науки в Україні у 80-х – поч. 90-х років: дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – Х., 1994. – 233 с.; Черевичний Г. С. Розвиток вищої освіти в Україні у другій половині 1980-х рр.: дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 1997. – 182 с.
4. Основные направления перестройки высшего и среднего специального образования в стране. Постановление ЦК КПСС и Совета Министров СССР // Правда. – 1987. – 21 марта.

5. Безталанна О. Водночас у двох човнах // Радянська освіта. – 1987. – 23 січня.
6. Івашченко Ю. Самоврядування і педагогіка змін // Вільне життя. – 1987. – 7 березня.
7. І. Кобиліанський. Виховай... довіря // Молодь України. – 1987. – 10 січня.
8. Нижник В. Шлях до студентського самоврядування: Як готується спеціаліст? // Радянське Поділля. – 1987. – 28 січня.
9. Руткевич М. Н. Соціологія образования і молодёжи: Избранное (1965–2002) / М. Н. Руткевич. – М.: Гардарики, 2002. – 543 с.
10. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф.166. – Оп.18. – Спр.10.
11. Там само. – Ф.4621. – Оп.13. – Спр.8315.
12. Об организации выполнения в Украинской ССР постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 13.03.1987 г. №326 «О повышении роли вузовской науки в ускорении научно-технического прогресса, улучшении качества подготовки специалистов». Постановление ЦК Компартии Украины и Совета Министров Украинской ССР от 29.04.1987 г. №150. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/150-87-p>.
13. Болотских Н. Кому учить студентов? // Красное знамя. – 1987. – 22 марта.
14. Коноваленко О. Демократія і демагогія: Як обирали ректора в Одеському політехнічному інституті // Радянська освіта. – 1987. – 26 травня.
15. Кравченко О. Чи потрібен цільовий прийом? // Радянська освіта. – 1989. – 18 серпня.
16. Резолюція Всесоюзного з'їзду працівників народної освіти // Радянська освіта. – 1989. – 3 січня.
17. Січкаренко Г. Г. Историчний досвід перебудови вищої освіти в Україні (1985–2005 рр.) / Г. Г. Січкаренко. – Ніжин: Вид. Лисенко М. М., 2014. – 360 с.

References

1. Sydoruk O. Reforma vyshchoi shkoly: dumky studentiv i rektoriv. Informatsiino-analitychnyi vypusk. Serpen, 2015. – 24 s. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.dif.org.ua/modules/pages/files/1441035903_3659.pdf
2. Poliakov M. V., Savchuk V. S. Klyasychni universytet: evoliutsiia, suchasnyi stan, perspektyvy. – K.: Henez, 2004. – 416 s.; Kurylo V. M., Shepotko V. P. Osvita Ukrainy i naukovu–tekhnychni ta sotsialnyi prohres: istoriia, dosvid, uroky. – K.: Demiurh, 2006. – 432 s.
3. Alekseiiev Iu. M. Ukraina: osvita i derzhava (1987–1997 rr.). – K.: Ekspres-ob'ava, 1998. – 110 s.; Raroh Iu. V. Derzhavna polityka u haluzi vuzivskoi nauky v Ukraini u 80–kh – poch. 90–kh rokiv: dys... kand. ist. nauk: 07.00.01. – Kh., 1994. – 233 s.; Cherevychnyi H. S. Rozvytok vyshchoi osvity v Ukraini u druhii polovyni 1980–kh rokiv: dys... kand. ist. nauk: 07.00.01. – K., 1997. – 182 s.
4. Osnovnye napravleniia perestrojki vysshogo i srednego special'nogo obrazovaniia v strane. Postanovlenie CK KPSS i Soveta Ministrov SSSR // Pravda. – 1987. – 21 marta.
5. Beztalanna O. Vодночас u dvokh chovnakh // Radianska osvita. – 1987. – 23 sichnia.
6. Ivashchenko Iu. Samovriadiuvannia i pedahohika zmin // Vilne zhyttia. – 1987. – 7 bereznia.
7. I. Kobylanskiy. Vykhovai... doviria // Molod Ukrainy. – 1987. – 10 sichnia.
8. Nyzhnyk V. Shliakh do studentskoho samovriadiuvannia: Yak hotuietsia spetsialist? // Radianske Podillia. – 1987. – 28 sichnia.
9. Rutkevich M. N. Sociologija obrazovaniia i molodjzhi: Izbrannoie (1965–2002) / M. N. Rutkevich. – M.: Gardariki, 2002. – 543 s.
10. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy. – F.166. – Op.18. – Spr.10.
11. Tam samo. – F.4621. – Op.13. – Spr.8315.
12. Ob organizacii vypolneniia v Ukrainskoj SSR postanovleniia CK KPSS i Soveta Ministrov SSSR ot 13.03.1987 g. №326 «O povyshenii roli vuzovskoj nauki v uskorenii naučno–tehnicheskogo progressa, uluchshenii kachestva podgotovki spetsialistov». Postanovlenie CK Kompartii Ukrainy i Soveta Ministrov Ukrainskoj SSR ot 29.04.1987 g. №150. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/150-87-p>.
13. Bolotskih N. Kому učit' studentov? // Krasnoe znamja. – 1987. – 22 marta.
14. Konovalenko O. Demokratiiia i demahohiia: Yak obyraly rektora v Odeskomu politekhnichnomu instytuti // Radianska osvita. – 1987. – 26 travnia.

15. Kravchenko O. Chy potriben tsilovyi priiom? // Radianska osvita. – 1989. – 18 serpnia.

16. Rezoliutsiia Vsesoiuznogo z'izdu pratsivnykiv narodnoi osvity // Radianska osvita. – 1989. – 3 sichnia.

17. Sichkarenko H. H. Istorychnyi dosvit perebudovy vyshchoi osvity v Ukraini (1985–2005 rr.) / H. H. Sichkarenko. – Nizhyn: Vyd. Lysenko M. M., 2014. – 360 s.

Sichkarenko G. G., doctor of historical sciences, associate professor, professor Department of English Philology and Philosophy of Language, Kyiv National Linguistic University (Ukraine, Kyiv), ggs_@ukr.net

Reform of higher education 1987: lessons for Ukraine

The program bases of the reorganisation of higher education in Ukraine through the prism of modern educational reform are analyzed. Recessionary processes in high school in the 1980th years and the main ways of its modernization on the part of the government bodies and the attitude of the educationalists to these processes are covered on the basis of archival documents, legal framework and press news. The relevancy of using of historical experience of reforming of higher education before gaining of the Independence of Ukraine for better comprehension of modern educational processes is realized.

Keywords: higher school, higher education, high educational institution, restructuring of higher education, reform of higher education.

Сичкаренко Г. Г., доктор исторических наук, доцент, профессор кафедры английской филологии и философии языка, Киевский национальный лингвистический университет (Украина, Киев), ggs_@ukr.net

Реформа высшего образования 1987 г.: уроки для Украины

Анализируются программные принципы перестройки высшего образования в Украине (1987 г.) через призму образовательной реформы сегодня. На базе рассмотрения архивных документов, законодательной базы, материалов прессы освещаются кризисные процессы в высшей школе в середине 1980-х гг., а также ключевые направления ее модернизации со стороны государственных органов и отношение к этим процессам педагогов. Выясняется актуальность использования исторического опыта реформирования высшего образования в канун обретения Украиной независимости для лучшего понимания современных образовательных процессов.

Ключевые слова: высшая школа, высшее образование, высшие учебные заведения, перестройка высшего образования, реформа высшего образования.

* * *

УДК 792(930.85)

Срібна М. А.,
кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник відділу «Історія незалежної України»,
Національний музей історії України
(Україна, Київ), homylya@ukr.net

ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАЦІОНАЛЬНОГО АКАДЕМІЧНОГО ТЕАТРУ РОСІЙСЬКОЇ ДРАМИ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В КІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

На основі фондової колекції Національного музею історії України проаналізовано творчі здобутки Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки в кін. ХХ – поч. ХХІ ст. Охарактеризовано законодавчу базу та нові тенденції розвитку театральної справи в сучасній Україні.

Ключові слова: театральне мистецтво, художній керівник, контрактна система, театральний критик, театр Сент Джеймс, вистава, акторська гра, учасники АТО.

У сучасних складних політичних й економічних умовах незалежної України одним із першочергових завдань є вироблення теоретично обґрунтованих та чітких орієнтирів державного та національно-культурного будівництва. У зв'язку з цим актуальним є наукове осмислення процесів, які відбувалися впродовж останніх 25 років у державній політиці України в сфері театрального мистецтва.

У 2016 р. Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки святкує своє 90 річчя, бо саме з 1926 р. офіційно веде біографію творчий колектив. Тому у зв'язку з ювілеєм хочеться простежити основні